

ČARODĚJNICE
Salem, 1692

STACY SCHIFF

Nositelka Pulitzerovy ceny
za román KLEOPATRA

ČARODĚJNICE
Salem, 1692

STACY SCHIFF

Copyright © 2015 by Stacy Schiff

This edition published by arrangement with Little, Brown and Company,
New York, New York, USA.

All rights reserved.

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Překlad © Jana Novotná, 2017

Obálka © Pavel Tůma – RITA, 2017

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2017

ISBN 978-80-7585-407-0 (pdf)

ČARODĚJNICE
Salem, 1692

STACY SCHIFF

Přeložila: Jana Novotná

Věnuji Wendy Belzbergové

O b s a h

Seznam postav 7

- I. Chorobná představivost 15*
- II. Starý podvodník 25*
- III. Působení zázraků 49*
- IV. Jeden z vás je ďábel 77*
- V. Čaroděj 109*
- VI. Předpeklí 141*
- VII. Říkají, že jich je přes sedm set 173*
- VIII. Na ďábelských setkáních 199*
- IX. Náš případ je mimořádný 229*
- X. Vydáno s cílem zabránit falešným zprávám 259*
- XI. Temná a záhadná sezóna 287*
- XII. Dlouhá stopa nešťastných důsledků 323*
- Poděkování 331*
- Výbraná literatura 333*
- Poznámky 337*
- Rejstřík 357*

Seznam postav

VE FARNOSTI A OKOLÍ

BAYLEY, JAMES, první duchovní vesnice Salem, 1673 až 1679. Švagr Thomase Putnama; strýc zmítající se a štěkající Ann Putnamové.

BURROUGHS, GEORGE, dvaáctýřicetiletý, okouzlující, nezávisle myslící Bayleyho nástupce ve vesnické kazatelně, 1679 až 1683. Odchází náhle. V roce 1692 působí jako duchovní na hranici s Maine. Otec sedmi dětí; bojovný, ale umí se ovládat.

LAWSON, DEODAT, Burroughsův uhlazený, zdvořilý, klidně hovořící nástupce, vesnický duchovní v letech 1684 až 1688.

PARRIS, SAMUEL, devětatřicetiletý, duchovní obléhaný v centru ďábelské invaze. Otec a strýc prvních očarovaných děvčat; pán první usvědčené čarodějnice; v salemské kazatelně působí v letech 1688 až 1696. Chtivý, neústupný, netaktní.

Rodina Parrisových: ABIGAIL WILLIAMSOVÁ, jedenáctiletá, světlavá neteř, která přerušuje kázání, vyskakuje a štěká po celé místnosti. BETTY PARRISOVÁ, devítiletá, jediné Parrisovo dítě, které trpí symptomy očarování. Nikdy nenavštěvuje soudní proces. DVĚ DALŠÍ DĚTI, desetiletý syn a čtyřletá dcera, nepostížené a pro historii ztracené. TITUBA, laskavá indiánská otrokyně, dlouhodobě sloužící; jako první si všimla ďábelského spojení a oznámila let vzduchem. JOHN INDIAN, další otrok, opakovaně očarovaný. Manžel Tituby. ELIZABETH, manželka duchovního, narozená v Bostonu. Asi čtyřiačtyřicetiletá, postižená koncem léta.

NĚKTERÉ DALŠÍ SALEMŠTÍ VESNÍČANÉ

CHEEVER, EZEKIEL, sedmatřicetiletý, krejčí a farmář, kdysi soudní reportér a žalobce.

GRIGGS, WILLIAM, jednasedmdesátiletý, lékař a novousedlík ve vesnici, Putnamův důvěrník.

HUTCHINSON, BENJAMIN, něco přes dvacet let, adoptovaný syn majitele hostince Nathaniela Ingersolla. Statečně a slepě naráží příznaky na vidle a bodlo.

INGERSOLLOVÁ, HANNAH, asi šedesátiletá, manželka majitele hostince a sousedka fary.

Seznam postav

INGERSOLL, NATHANIEL, šedesátiletý, poručík milice, dřívější vesnický diákon, majitel hostince, v němž se odehrávají obvinění, výslechy, soudní konference, spektrální probodávání a mnohé spekulace. Putnamův a Parrisův důvěrník.

NURSE, FRANCIS, čtyřiasedmdesátiletý. Světaznalý, manžel obviněné čarodějnice Rebeccy Nurseové, bojuje za její osvobození. Dávno před krizí nespokojený s jejím duchovním.

POPEOVÁ, BATHSHUA, čtyřicetiletá, očarovaná, matróna rušící při kázání. Hází botu na obžalovaného, levituje v soudní síni.

PUTNAM, THOMAS, čtyřicetiletý, četař milice a veterán z války krále Filipa. Soudní zpravodaj, farní úředník, silný Parrisův podporovatel. Žije se čtyřmi oběťmi čarodějnictví, podává první žaloby a iniciuje téměř polovinu ostatních.

PUTNAM, EDWARD, osmatřicetiletý, Thomasův mladší bratr, církevní diákon. Podává první obvinění z čarodějnictví.

SIBLEYOVÁ, MARY, těhotná, zainteresovaná dvaatřicetiletá sousedka fary. Doporučuje pečení čarodějnického koláče a dohlíží na jeho přípravu v Parrisově domácnosti.

WALCOTT, JONATHAN, triapadesátiletý. Kapitán vesnické milice a Putnamův švagr, otec Marie.

H L A V N Í Ž A L O B C I

BIBBEROVÁ, SARAH, hádavá, všetečná šestatřicetiletá vesnická matróna. V soudní síni zabodávala špendlíky do paží postižených dívek.

CHURCHILLOVÁ, SARAH, asi dvacetiletá, uprchlice a služebná v domácnosti Jacobsových. Neúspěšně se snaží odvolat svůj výrok. Vzdáleně příbuzná s Mary Walcottovou.

HOBBSOVÁ, ABIGAIL, svéhlová, vzpurná topsfieldská čtrnáctiletá dívka, dříve služka v Maine. Druhá, která se přiznala k čarodějnictví, poté žalobkyně. Poslala oba rodiče do vězení.

HUBBARDOVÁ, ELIZABETH, šestnáctiletá, sirotek a služebná v domácnosti svého strýce dr. Griggse. Jedna z pěti žalobkyň, které podaly nejvíce žalob.

LEWISOVÁ, MERCY, devatenáctiletá; dvakrát uprchlice a sirotek. Dříve služebná u Burroughsových v Maine. V roce 1692 služebná u Putnama v Salemu. Spolehlivě identifikuje neviditelné útočníky a nabízí nejpodrobnější svědectví; známá jako „vizionářka“.

Seznam postav

PUTNAMOVÁ, ANN ML., dvanáctiletá, nejstarší ze šesti sourozenců. Dokáže předpovídat události a vzpomíná na osoby, které žily před jejím narozením. Jediná žalobkyně žijící v domě se dvěma rodiči.

PUTNAMOVÁ, ANN ST., zbožná těhotná matka Ann ml., asi třicetiletá. Duchové a čarodějnice ji učinili neschopnou. Očarovaná. Při jedné situaci doslova vynesena ze soudní síně.

SHELDENOVÁ, SUSANNAH, osmnáctiletá, dvakrát uprchlice z Maine. Byla svědkem indiánských krutostí; nedávno pochovala otce. Má sklon odhalovat vrahy.

WALCOTTOVÁ, MARY, šestnáctiletá; dcera kapitána vesnické milice, žije se svými sestřenicemi z rodiny Putnamových. Také neteř Ingersollových. Obviňuje nejméně sedmdesát osob z čarodějnictví, mnohem víc než jakýkoli jiný žalobce.

WARRENOVÁ, MARY, dvacetiletá, osiřelá uprchlice a služebná v domácnosti Procterových. Postižená, obviněná, opět postižená. Nápadně hezká; vydrží krvavé, extrémní mučení v soudní síni.

N Ě K T E Ř Í Z O B V I N Ě N Ý C H

ALDEN, JOHN, kolem pětadesáti let. Bystrý obchodník s kožešinami pocházející z Bostonu, důstojník milice, námořní kapitán. Dlouholetý společník salemského obchodníka Bartholomewa Gedneyho. Willardův farník; přítel a soused Samuela Sewalla.

BARKER, WILLIAM, šestačtyřicetiletý, zadlužený výřečný farmář.

BISHOPOVÁ, BRIDGET, vdova z města Salemu, něco nad padesát let; bojovná, provokativní, drzá. Při procesu ve vesnici Salem omylem zaměněná za Sarah Bishopovou.

CARRIEROVÁ, MARTHA, žena s hrubým chováním, matka pěti dětí, blížící se čtyřicítce; dlouho před rokem 1692 byla pravděpodobnou kandidátkou na „královnu pekla“. Posmívá se postiženým, „pominuli se prý rozumem“. První uvězněná andoverská čarodějnice.

CARRIER, RICHARD, osmnáctiletý, a **ANDREW**, šestnáctiletý. Marthini urostlí synové, oba mučení. Po mučení Richard označil více ďábelských spojenců než jiní doznávající se.

CARYOVÁ, ELIZABETH, něco po čtyřicítce. Manželka nedůtklivého charlestownského stavitele lodí. Plaví se s manželem do Salemu, aby očistila své jméno; odchází v řetězech.

Seznam postav

CLOYCEOVÁ, SARAH, čtyřiačtyřicetiletá. Mnohem mladší, smůlou pronásledovaná sestra Rebeccy Nurseové. Členka vesnické církve. Svým prvním manželstvím spřízněná s Daneovými.

COLSONOVÁ, ELIZABETH, vyzývavá šestnáctiletá dívka z Readingu; jako dosud nedospělá se vyhnula uvěznění, i když jen dočasně.

COREY, GILES, nebojácný, bojovný farmář, přes sedmdesát let. Zpočátku obviňuje svou manželku; nakonec vzdoruje soudu.

COREYOVÁ, MARTHA, přes šedesát let. Gilesova třetí manželka. Poctivá, tvrdohlavá, dogmatická. Umístili ji postupně v několika massachusettských věznicích.

ENGLISH, PHILIP, dvačtyřicetiletý, narozený jako Philippe l'Anglois, přimočarý, s ostrými lokty. Pochází z Jersey. Nesmírně úspěšný přistěhovalec, podnikatel; nejbohatší kupec města Salemu a právě zvolený rada.

ENGLISHOVÁ, MARY, asi čtyřicetiletá, jeho manželka. Dcera prominentního salemského obchodníka a ženy dříve obviněné z čarodějnictví. Uniká se svým manželem.

ESTYOVÁ, MARY, osmapadesátiletá, laskavá matka sedmi dětí z Topsfieldu, nejmladší ze tří Towneových sester. Okouzlí dokonce i své věznitele.

FOSTEROVÁ, ANNA, tichá vdova, něco přes sedmdesát let. Matka zavražděné dvaadvacetileté dcery; tchýně popraveného vraha. Chytí se prvních náznaků létání a spojí si je s ďábelskými sabaty.

GOODOVÁ, SARAH, osmatřicetiletá, místní žebračka, zatrpklá, bojovná, neupravená. První, kdo byl vyslýchán kvůli podezření z čarodějnictví; matka obviněné pětileté dívky.

HOAROVÁ, DORCAS, zlomyslná osmapadesátiletá vdova, předpovídá budoucnost a páchá drobné krádeže. Vypadá podivně, snadno vystraší děti.

HOWOVÁ, ELIZABETH, mírně nad padesát let, oddaná manželka slepého topsfieldského farmáře; příbuzná Daneových, Carrierových a Nurseových. Dlouho podezřívána z čarodějnictví.

JACOBS, GEORGE, bodrý, žoviální, negramotný, starší farmář.

JACOBSOVÁ, MARGARET, sedmnáctiletá, jeho výřečná, oduševnělá vnučka. Přiznává se, poté své přiznání odvolává, v salemském vězení usedavě pláče.

LACEYOVÁ, MARY ML., osmnáctiletá, sama se označuje za neposlušnou dceru. Velmi výřečná, se sklonem k teatrálnosti.

LACEYOVÁ, MARY ST., čtyřicetiletá, matka Mary Laceyové ml. a dcera Ann Fosterové.

MARTINOVÁ, SUSANNAH, jedenasedmdesátiletá, drobná vdova z Amesbury, tvrdá, vyrovnaná žena. Obviněna z čarodějnictví a v roce 1669 očištěna.

Seznam postav

NURSEOVÁ, REBECCA, jedenasedmdesátiletá, téměř hluchá, neduživá, citlivá prababička. Pro soud je největší výzvou.

OSBORNEOVÁ, SARAH, asi padesátiletá, křehká, jedna ze tří prvních podezřelých. Zaplétá se do dlouhotrvajícího sporu s Putnamovými, manželovými rodiči.

PROCTEROVÁ, ELIZABETH, jednačtyřicetiletá, těhotná matka pěti dětí a nevlastní matka šesti. Temperamentní, ráda čte. Vnučka podezřelé z čarodějnictví z roku 1669.

PROCTER, JOHN, její starší, přímočarý manžel, otevřený šedesátiletý farmář a majitel hostince. Přisahal, že postižené by měli pověsit. První muž obviněný z čarodějnictví v roce 1692.

TOOTHAKEROVÁ, MARY, čtyřiačtyřicetiletá. Vdova po obviněném čaroději z města Billerica. Přemýšlivá, upřímná, tvrdá. Sestra Marthy Carrierové, neteř reverenda Danea.

WARDWELL, SAMUEL, devětačtyřicetiletý. Slabý hadač osudu a tesař; patří do spodní části andoverského daňového seznamu. Barvitě se doznává; později bere svá slova zpět. Otec sedmi dětí.

WILDSOVÁ, SARAH, manželka topsfieldského tesaře, která očarovala seno; věk kolem pětadesáti. Obviněna také o šestnáct let dříve; matka městského konstábla.

WILLARD, JOHN, asi třicetiletý, vesnický zástupce konstábla, bývalý pomocník na Putnamově farmě. Hrubě se chová k manželce, jeho tchán a tchýně mu zlořečí.

PŘEDSTAVITELÉ ÚŘADŮ

BRADSTREET, DUDLEY, čtyřiačtyřicetiletý syn dřívějšího guvernéra kolonie. Přední andoverský občan; smírčí soudce; rada, v roce 1692 radní. Nařizuje zabití uvězněných čarodějnic. Když je obviněn, prchá.

CORWIN, GEORGE, šestadvacetiletý, oportunistický vedoucí šerif Essexské oblasti. Synovec dvou soudců čarodějnictví a zeť třetího.

CORWIN, JONATHAN, dvaapadesátiletý, městský obchodník a prodejce lihovin. Dlouholetý Hathorneův společník a zkušený smírčí soudce; významná osobnost u výslechů. Manželstvím spřízněn s Winthropem, Hathornem a Sergeantem.

DANFORTH, THOMAS, devětašedesátiletý charlestownský majitel půdy. Zvrátil obviňující rozsudek v dřívějším případě čarodějnictví; vede první zkoumání čarodějů v roce 1692. Jako první získá zprávu o setkání čarodějnic; nakonec se staví proti procesům.

Seznam postav

GEDNEY, BARTHOLOMEW, dvaapadesátiletý. Riskující majitel pily a podnikatel; vážený městský lékař, policejní soudce, major milice. Corwinův příbuzný.

HATHORNE, JOHN, jedenapadesátiletý prosperující místní policejní soudce, panovačný, rád zastrašuje protivníky. Pochází z jedné z prvních rodin města Salem; Putnamův příbuzný.

HERRICK, GEORGE, něco přes třicet let, z dobré rodiny, hezký salemský zástupce šerifa. Podniká jako čalouník. V roce 1692 provádí zátahy na čarodějnice a dopravuje je k soudu.

HIGGINSON, JOHN ML., šestačtyřicetiletý, nejstarší syn reverenda Higginsona, policejní důstojník, zapojený do rybářského obchodu. Nově jmenovaný smírčí soudce; vyšetřovatel čarodějnic.

PHIPS, SIR WILLIAM, jednačtyřicetiletý divoký námořní kapitán a dobrodruh; nestudovaný, podniká, nově jmenovaný massachusettský guvernér.

RICHARDS, JOHN, v sedmašedesáti letech nejstarší člen soudu. Příbuzný se třemi kolegy; požadoval soudní řízení. Bostonský obchodník, pokladník na Harvard College, přední Matherův příznivec.

SALTONSTALL, NATHANIEL, triapadesátiletý, přechodný člen soudu. Považovaný za „nejoblíbenějšího a nejzásadovějšího“ mezi massachusettskými vojenskými důstojníky.

SERGEANT, PETER, pohádkově bohatý pětačtyřicetiletý bostonský obchodník a soudce u procesů s čarodějnicemi. Půjčoval finanční prostředky, majitel luxusního domu. Obchodní partner Samuela Sewalla.

SEWALL, SAMUEL, podsaditý čtyřicetiletý Bostoňan, geniální, citlivý, světzatný, oddaný. Nejmladší člen soudu a bratr soudního úředníka.

SEWALL, STEPHEN, pětatřicetiletý soudní úředník a strážce soudních dokumentů. Obchodník města Salem a vojenský důstojník. Přivedl před soud očarovanou Betty Parrisovou.

STOUGHTON, WILLIAM, hlavní soudce soudního tribunálu v Court of Oyer and Terminer (Soud zabývající se vyšetřováním a rozhodováním). Velký, upjatý šedesátník s malými očima. Velmi bystrý; odborně zblhlý v teologii; nejdůvěryhodnější soudní autorita v Nové Anglii. Spekulant s pozemky a celoživotní starý mládenec.

WINTHROP, WAIT STILL, jedenapadesátiletý, vnuk Johna Winthropa, zakladatele Bay Colony. Generálmajor a vlivný statkář, apolitický, dobře se oblékající, váhavý veřejný sluha. Blízký Samuelu Sewallovi; důvěrník Mathera.

MEZI DUCHOVNÍMI

BARNARD, THOMAS, čtyřiatřicetiletý, popudlivý ortodoxní duchovní. Připravuje zkoušku dotykem.

DANE, FRANCIS, šestasedmdesátiletý andoverský duchovní, kazatelem od roku 1648. Opatrný, pokud jde o čarodějnictví, autokratický, nekompromisní. Žádné oficiální vzdělání.

HALE, JOHN, duchovní v Beverly, šestapadesátiletý, narozený v Charlestownu, příjemný, soucitný. Fascinován soudním řízením a čarodějnickými metodami a postupy. Jako dítě sledoval, jak věšeli první čarodějníci v Massachusetts. Díky manželství se stal příbuzným Noyese.

HIGGINSON, JOHN, šestasedmdesátiletý, v kazatelně města Salemu působí třiatřicátý rok. Rozvážný, velmi vážený člověk s vybranou mluvou.

MATHER, COTTON, devětadvacetiletý, syn Increase Mathera a pomocný duchovní v bostonské Druhé církvi. V jedenácti letech začal studovat na Harvardu, v osmnácti se stal magistrem teologie. Vycházející hvězda novoanglického duchovenstva, pohotový, skvělý řečník, literárně plodný, mistr konverzace.

MATHER, INCREASE, duchovní Druhé církve od roku 1664. V třiapadesáti nejprominentnější duchovní v Nové Anglii a její přední intelektuál. Prezident Harvard College v letech 1685 až 1701. Zprostředkovatel nové charty kolonie.

MOODY, JOSHUA, devětapadesátiletý. Duchovní První bostonské církve, Willardův spolužák. Pevně věří v existenci čarodějnictví; závěry Stoughtonova soudu nepovažuje za přesvědčivé. Pomáhá při únicích obžalovaných.

NOYES, NICHOLAS, pětáčtyřicetiletý, harvardský spolužák Burroughse, zástupce Higginsona, duchovního města Salemu. Statný, temperamentní starý mládenec, autor vražedné básně v nepravidelných verších. Nejbližší přítel Samuela Sewalla ve městě Salemu.

WILLARD, SAMUEL, dvaapadesátiletý duchovní Třetí církve. Spolu s Mathe-rem nejvýznamnější bostonský duchovní. Učený, diplomatický, diskrétní člověk s bystrou myslí.

NĚKOLIK SKEPTIKŮ

BRATTLE, THOMAS, kultivovaný vědec a logik. Nakloněn anglikánské církvi. Právě se vrátil z cesty do Anglie, kde trávil čas převážně ve společnosti Samuela Sewalla; zúčastňuje se různých salemských výslechů. Čtyřiatřicetiletý starý mládenec.

Seznam postav

CALEF, ROBERT, chytrý čtyřiačtyřicetiletý obchodník s textilem. Navštěvoval procesy a přihlížel minimálně jednomu oběšení. Poté se stal hlavním protivníkem Matherových.

MAULE, THOMAS, svárlivý, inteligentní, sedmačtyřicetiletý kupec ve městě Salem. Obvinil Bishopovou; později kvaker a respektovaný kritik procesů.

MILBORNE, WILLIAM, přes padesát let; bývalý obyvatel Bermud; problémový baptistický duchovní s právnickým vzděláním. Uvězněn za pobuřování.

PIKE, ROBERT, člen rady a kapitán milice, přední obyvatel Salisbury. Výřečný; věk: kolem pětasedmdesáti let; pravděpodobně první veřejný činitel, který v souvislosti s procesy vyslovil pochybnosti.

WISE, JOHN, čtyřicetiletý ipswichský duchovní, Parrisův současník a spolužák z Harvardu. Smělý, působivý, výřečný. Místní hrdina; uvězněn za protesty proti vládním zlořádům.

I.

CHOROBNÁ PŘEDSTAVIVOST

*Prohlašujeme upřímně, že na tomto světě není nic jasné.
Jen blázni a šarlatáni vědí a chápou všechno.*

– ANTON PAVLOVIČ ČECHOV

V ROCE 1692 massachusettská Bay Colony popravila za čarodějnictví čtrnáct žen, pět mužů a dva psy. K čarodějnickým skutkům došlo v lednu. První poprava oběšením se konala v červnu, poslední v listopadu. Následovalo naprosto omračující ticho. Ty, kdo přežili těžkou zkoušku, nevyvedly z míry vychytralé praktiky vyšetřovatelů a soudců, ale pochybné uplatňování spravedlnosti. Ukázalo se, že zatímco nevinní byli oběšeni, viníci trestu unikli. Žádné přísahy by neměly být nikdy zapomenuty. Odsunutí devíti měsíců do zapomnění se zdálo být vhodnějším řešením. Fungovalo to tak celou generaci. Od té doby se ve Státech zaklínáme Salemem – naší národní noční můrou, nedovařenou, přezrálou bulvární epizodou, dystopickou kapitolou z naší minulosti. Praská, chvěje se a klopýtá cestou americkou historií a literaturou.

Nikdo nebyl upálen u kůlu. Žádné porodní báby nezemřely. Vůdů přišlo později s historikem z devatenáctého století, napůl černý otrok s Long-fellowem, čarování v lese s Arthurem Millerem. (Film dodal slepičí krev a vařící kotel.) Erudice hraje v tomto příběhu větší úlohu než znalost. Je však pravda, že pětapadesát lidí se přiznalo k čarodějnictví. Oběšen byl duchovní. A i když nebudeme nikdy znát přesný počet těch, kteří byli oficiálně obviněni z „bezbožného, zlomyslného a zákeřného“ zapojení do čarodějnictví, než krize pominula, v pětadvaceti vesnicích a městech bylo přibližně 144 až 185 mužů a žen označeno za čarodějnice a čaroděje. Objevovaly se zprávy, že nad Massachusetts poletuje víc než sedm set čarodějnic. Bylo obviněno tolik osob, že svědkové zmátli i čarodějnice. Dokonce i pečlivý kronikář poslal nesprávnou ženu létající vzduchem na podivuhodně neblahý let.

Nejmladší z čarodějnic bylo pět let, nejstarší téměř osmdesát. Dcera obvinila svou matku, která zase obvinila svou matku, ta opět obvinila sousedku a duchovního. Manželka a dcera veřejně osočily manžela a otce. Manželé prokazovali účast svých manželek na čarodějnických rejích, synovci svých tet, zeťové svých tehyní, sourozenci navzájem jeden druhého. Jen otcové a synové obstáli v krizi bez újmy. Žena, která se vypravila do Salemu, aby očistila své jméno, se svíjela v okovech dřív, než skončilo odpoledne. V Andoveru – v nejvážněji postižené komunitě – byl obviněn každý patnáctý občan. Městský vyšší duchovní zjistil, že je spřízněn nejméně s dvaceti čarodějnicemi. Duchové vycházeli z hrobů, létali do soudní síně a zpátky, znervózňovali účastníky více než samotné čarodějnice. V průběhu této epizody se vynořuje několik otázek, které se dotýkají třetí linie našich obav: Kdo se proti vám spikl? Mohla byste být čarodějnice, aniž byste o tom věděla? Může být nevinný člověk vinen? Může si člověk myslet, že je v bezpečí? Tak uvažovala skupina lidí koncem léta.

Jak se dostala idealistická Bay Colony – tři generace po svém založení – do tak temné situace? Byl předložen téměř stejný počet tvrzení vysvětlujících procesy se salemskými čarodějnicemi jako teorií o zavraždění Kennedyho. Náš první příběh o skutečném zločinu je vedle přiměřenějších teorií připisován generačnímu, sexuálnímu, ekonomickému, církevnímu a třídnímu napětí, regionálním nepřátelstvím importovaným z Anglie, otravě potravin, skleníkovému náboženství v chladném podnebí, mladické hysterii, podvodům, daním, spiknutí, politické nestabilitě, traumatu způsobenému indiánskými útoky a čarodějnictvím samotnému.¹ Můžete obviňovat atmosférické podmínky nebo jednoduše počasí. Z historického hlediska počet obvinění z čarodějnictví měl tendenci prudce narůstat v posledních zimních měsících. Během let různí účastníci hráli ničemý, někteří přesvědčivěji než jiní. Salemsťáci vesničané také pátrali po vysvětlení, co poslalo konstábla se zatykačem k příslušným dveřím. Vzorec jim byl jen nepatrně zřejmější, než je nám. Zahrnoval podzemní čarovné kruhy kreditů a debetů, pomlouvačné řeči plné zášti, dlouho promyšlené nevráživosti a napůl zapomenuté averze. Některým bylo už v té době jasné, že Salem je příběhem o jedné věci, za kterou je příběh o něčem úplně jiném. Mnohé z jeho podtextu je pro nás ztraceno stejně jako žerty v Shakespearovi.

Salem, malá americká říše strachu, představuje jeden ze vzácných momentů v naší osvícené minulosti, kdy byly svíce zhasnuty, a zdá se, že každý tápal ve tmě – v místě, kde začínají všechny dobré příběhy. Je snadné karikovat, je to jediná tragédie, která získala svůj vlastní každoroční nezasloužený svátek, ale mnohem obtížnější je pochopit. Neodolatelná záhada zamčeného

pokoje je to, co nás nutí stále se k ní vracet. Za tři sta let jsme dostatečně nepronikli do devíti měsíců massachusettské historie. Kdybychom věděli o Salemu víc, mohli bychom se o něj starat méně, hádanka, která se dotýká něčeho, co především pohánělo strach z čarodějnic. Věci nás v noci znepokojují. Někdy to způsobuje naše svědomí. Někdy jsou to naše tajemství. Někdy za to mohou naše obavy přenesené z jedné zvláštnosti do druhé. Často je tím, co štípe, hryže, klove, bodá a dusí jako čarodějnice ze sedmnáctého století, dráždivá nevyřešená hádanka ve vedlejším pokoji.

Obyvatelstvo Nové Anglie v roce 1692 by se dnes vešlo na Yankee Stadium. Téměř do jednoho to byli puritáni. Tyto rodiny trpěly pro svou víru, a proto se připravily do Severní Ameriky, aby tam konaly pobožnosti „s větší čistotou a menším nebezpečím, než mohli v zemi, kde žili dosud“, jak se vyjádřil duchovní v srdci krize. Věřili, že reformace je neúplná, anglikánská církev nedostatečně čistá. Měli v úmyslu tento úkol v Severní Americe dokončit. Doufali, že na boží misi začnou znovu psát historii. Měli výhodu budování civilizace – „Nového anglického Izraele“, jak to pojmenoval jeden duchovní v roce 1689, – od samého začátku. Nekonformní protestanti byli dvojité odpadlíci, dvakrát se vzbouřili. To nepřispělo k jejich oblíbenosti. Měli sklon ke štěpení a vytváření frakcí, k pevným názorům a spravedlivému rozhořčení. Podobně jako jakýkoli utlačovaný národ se definovali tím, co je uráželo, což dodávalo Nové Anglii její hrubý nádech, jak se tvrdilo, a Americe její nezávislost. Rigorózní kalvinisté urazili dlouhou cestu, aby mohli konat pobožnost podle svého přání. Byli netolerantní k těm, kteří to dělali jinak. K jejich výrazným vlastnostem patřila horlivost, dychtivost, úporné lpění na logice a nedostatek ostychu. Američané poněkud odlišné kultury od všech, které na tomto kontinentě kdy existovaly.

Návštěvník, který mezi ně zavítal, sice přeháněl, když tvrdil, že obyvatelé Nové Anglie nemohou „uzavírat obchod ani si tropit žerty bez zakončení textem z Písma“, ale nebyl příliš daleko od pravdy. Jestliže byla v domě nějaká kniha, téměř nevyhnutelně to byla bible. První moderní Američan mohl myslet, dýchat, snít, ukázněvat se, handlovat a blouznit na základě biblických textů a vlastní fantazie. Soudce zabývající se čarodějnictvím, Samuel Sewall, sváděl přitažlivou vdovu tištěnými kázáními. Odrážela ho apoštolem Pavlem.² Newhampshirský viceguvernér převzal své tvrzení, že by ho lidé raději vyhladověli k smrti, než by mu poskytovali jeho plat, z bible. Jeho voliči odporovali pomocí textu z Lukášova evangelia. Ve vášnivé disputaci na cambridgeské půdě se mohl docela dobře objevit citát svatého Jana Křtitele. Vězeň při své obhajobě citoval Deuteronomium, 19:19. A když zabíjáčká kočka vlétla do vašeho okna, aby vám stiskla krk a rozdrtila vaši hrud',

zatímco jste bezbranně leželi v noci v posteli, zastrašili jste ji vzýváním Otce, Syna a Ducha svatého. Ten tvor pak skočil na podlahu a vyletěl oknem ven. Vy jste potom dospěli k závěru, že vás navštívil váš popudlivý soused v kočičí podobě. O vesnici dál jeden kolář dospěl ke stejnému závěru, když se mu za jednoho deštivého a větrného večera těsně po západu slunce vrhl na hrdlo černý pes. Jakmile muž běžel pryč jako o život a sekera v jeho ruce se ukázala jako neúčinná, zachránilo ho samotné jméno Pána.

Nový Svět zavedl plagiátorství světa starého s několika důležitými rozdíly. Společenství bible se usadilo na okraji divočiny, jeho území se táhlo od Martha's Vineyard po Nova Scotia a zahrnovalo části dnešního Rhode Islandu, Connecticutu, New Hampshiru a Maine. Od počátku zápasilo s dalším americkým problémem: ďábelským divochem, snědým teroristou na zadním dvorku. I méně izolované výspy kolonie pociťovaly svou křehkost. Za jedné bouře odletěla střecha z jednoho z nejkrásnějších domů v Salemu, zatímco deset jeho obyvatel spalo. Do letu se dokonce dal kostel i s farníky. První Američan žil nejen na hranici, ale v mnoha směrech i mimo čas. Cizí monarcha mohl být v jednu chvíli mrtvý a v další živý, tak nespolehlivé byly zprávy z okolního světa. Obyvatelé Massachusetts Bay sice přísahali věrnost anglickému králi, ale nevěděli vždy, kdo jím právě je. V roce 1692 neměli dostatek informací o činnosti vlády, vydrželi bez ní tři roky. Konečnou podobu získala na konci roku 1691. Nová charta se k nim právě plavila. Po dobu tří měsíců roku si nemohli být jisti, ve kterém roce vlastně žijí, protože Nová Anglie odmítla papežem schválený gregoriánský kalendář a tvrdohlavě pokračovala v datování začátku nového roku na 25. březen. (Když čarodějnice útočily na své první oběti v salemské vesnici, byl v Severní Americe rok 1691 a v Evropě 1692.)

V osamocených osadách žili obyvatelé Nové Anglie v potemnělých zakouřených domovech, osvětlovaných jen otevřeným ohněm, takže povětšinou ve tmě, kde člověk slyší ostřeji, cítí vášnivěji, představuje si vše mnohem živěji. Pobývali v příšeří, kde se daří všemu posvátnému a okultnímu. Obavy a fantazie lidí se od našich lišily jen málo, i když první americká čarodějnice měla s ježibabou se špičatým kloboukem tolik společného jako somálští piráti s kapitánem Hookem. Jejich tma však byla velmi odlišnou tmou. Nebe nad Novou Anglií bylo černé jako vrána, černé jako smola, černé jako bible, tak černé, že bylo v noci obtížné udržet se na cestě, tak černé, že alej stromů se mohla volně přestěhovat do jiného místa, nebo jste po soumraku mohli být pronásledováni rozzuřeným černým kancem a pak jste se zakrvácení a dezorientovaní plazili domů po čtyřech. Brýle byly v Massachusetts v sedmnáctém století opravdovou vzácností. Oblíbeným nápojem byl silný cider. Proto mohl

někdy přemýšlivý, zbožný, gramotný obyvatel Nové Anglie v salemské soudní síni připomínat člověka obluzeného podřadným narkotikem.

V celé Nové Anglii bylo obtížné najít víc než jen pár duší, pro které nadpřirozeno nebylo naprosto reálnou a nedílnou součástí kultury stejně jako ďábel sám. Většina by vám vyprávěla nějaký příběh, jak to dnes dělají mnozí z nás. Všichni jsme sledovali produkce okultistů, i když jsme jim úplně nevěřili. Rok poté, co čarodějnická krize pominula, navštívil Salem Cotton Mather, jeden z nejčtenějších autorů v Americe. Ztratil své poznámky ke kázání a ty se objevily o měsíc později rozházené na ulicích sousedního města. Dospěl k závěru, že mu je ukradli ďábelští agenti. Člověk nepochyboval o realitě čarodějnictví víc než o doslovné pravdivosti bible. Nevěřit v realitu čarodějnictví by bylo jako zpochybňovat, že v poledne září slunce. Když necháme víru stranou, čarodějnictví sloužilo naprosto užitečnému účelu. V jeho čarodějnickém kotli se rozpouštěly veškeré zlosti, zmatení, ponižování. Čarodějnictví pomohlo pochopit nešťastné a vystrašené, nemocné dítě, žluklé máslo i zabijáckou kočku. Co jiného, pokrčil rameny jeden manžel, mohlo způsobit černá a modrá znamení na manželčině paži?

Pro některé z věcí, které postihly obyvatele Nové Anglie v sedmnáctém století, máme moderní vysvětlení. Pro jiné nám chybí. V něco jsme věřili, například v zubní vílu, fúzi za studena, přínosy kouření, bezplatné obědy, ale ukázalo se, že neexistují. Všichni plně souhlasíme, že některé domněnky jsou nesmyslné. Jen ještě nevíme, které to jsou. Je o nás také známo, že dáváme přednost intrikám před pravdou, popíráme důkaz, který máme před sebou, ve prospěch myšlenek za námi, děláme šílené věci ve jménu rozumu, činíme uklidňující krok od řádného k pokryteckému, topíme své soukromé viny ve veřejné studni, hovíme si v malém klamu. Všichni jsme věřili, že někdo neměl nic lepšího na práci než trávit své dny přípravou spiknutí proti nám. Svět sedmnáctého století byl plný nevysvětlitelných věcí, ne nepodobný zautomatizovanému, mysl čtoucím, algoritmicky zvětšenému modernímu světu.

I když nemáme sklon usuzovat, že nám naše poznámky ukradla strašidla, denně žijeme se zmatky a stále je máme v oblíbě. Rádi slyšíme, že když do někoho uhodil blesk při modlitbě, odnesl si knihu Zjevení, ale zbytek bible nechal netknutý. I ti z nás, kdo se nenacházejí na vysoce duchovní rovině puritánů, jsou náchylní k tomu, co Mather pojmenoval slovy „chorobná představivost“. Naše touha po zázraku trvá. Stále si přejeme, aby existovalo něco mimo dosah našeho poznání. Doufáme, že v sobě najdeme tajné schopnosti, o nichž jsme nevěděli, že je máme, jako když Dorotka v *Čaroději z města Oz* našla na svých nohou rubínové pantofle a Glinda jí prozradila, jak fungují. Pokud jde o ženy, je vhodné, aby se tyto síly projevovaly raději

v době, kdy udeří krize. Nejlepší hrdinkou je náhoda. Před procesy a po nich se Nová Anglie kochala senzačními příběhy o ženské odvaze a statečnosti, kterou ženy projevily při napadení indiány. Příběhy o zajetí poskytly něco jako schéma pro čarodějnictví. Každý má příběhy o zajetí. Dnes tomu říkáme memoáry. Někdy se také stáváme zajatci svých představ. Salem je zčásti příběh o tom, k čemu může dojít, když se řada nezodpověditelných otázek setkává s řadou otázek nepoložených.

Krize v Salemu připomíná také další žánr sedmnáctého století, pohádky. Je bohatá na lidi měnící podobu, fantastické lety, ukvapená přání, sužované sloužící, zlé nevlastní matky, očarované seno a kouzelná jablka. Odehrává se v divočině, na jejíž adresu vás dopraví lovec, když dostal za úkol vyříznout vám plíce a játra. Cestou vás pronásledují vlci. Salem se dotýká toho, co je neskutečné, ale v žádném případě ne nepravdivé. V jeho srdci jsou nesplněná přání a nevyjádřené starosti, zčeřené sexuální spodní proudy a syrová hrůza. Odvíjí se v plodném snovém prostoru mezi tajuplností a absurdností. V Nové Anglii se už dříve konaly procesy s čarodějnicemi, ale žádný se netýkal skupiny adolescentních a preadolescentních dívek. Salem připomíná pohádku také tím, že v jeho příbězích hrají rozhodující úlohu ženy silného ducha a chvějící se, ponížené ženy, poctivé matrony a svěhlavé mladé dívky. V pouhém počtu obviněných žen můžeme spatřovat nevyslovenou poctu znepokojující ženské síle. Skupina mladých dívek, jimž ještě nebyla přiznána občanská práva, rozpoutala krizi, předvedla síly, které nedokázal nikdo ovládat a které působí rušivě ještě dnes. To může, ale nemusí mít co dělat s tím, proč jsme převedli příběh o ženách v nebezpečí v příběh o nebezpečných ženách.

Ženy hrají v pohádkách hanebné postavy. Jak se dívat na to, že vkládají mezi nohy předmět symbolizující nejobyčejnější domácí povinnost a odlétají, vzpírajíce se hranicím komunity a zákonům přitažlivosti? Salem je na všech úrovních spojen s dospíváním, tím nemírným věkem, kdy zranitelná a nepřeměnitelná poskakujeme vesele podél hranice mezi racionálním a iracionálním, kdy se u nás projevuje střídavě zájem o duchovní i nadpřirozené věci. Krize začala u dvou prepubescentních dívek a rychle se do ní zapojila celá skupina mladistvých. Soudci a převážná část komunity to chápala tak, že je očarovali jedinci, s nimiž se většina nesetkala. Dívky pocházely z vesnice hlučně se dožadující autonomie a z kolonie, která se sama vypořádávala se zápallem bolestného dospívání. Už léta se Koruna pokoušela vnutit Nové Anglii královské autority. Poslední z nich přední občané Massachusetts – včetně téměř všech soudců čarodějnic – odmítli. Měli vážné důvody požadovat anglickou ochranu proti záškodnické činnosti indiánů a intrikánských Francouzů. Ale zatímco osadníci naříkali nad svou zranitelností – byli „sirotčí plantáže“ –

zároveň nelibě nesli přehlížení. Od samého začátku se připravovali na ovlivňování, přísahali, že je odmítnou, když přijde, a cítili se poníženi, když přišlo. Vztah s mateřskou zemí se vyvinul v nepřetržitý spor. Po nějakou dobu lidé, kteří měli chránit kolonisty, působili dojmem, že je spíš pronásledují. (Naproti tomu Londýn považoval obyvatele Nové Anglie za nevrle a „přecitlivělé vůči humoru“.) Muže patřící k autoritám v Massachusetts trápila ještě jedna starost, která v roce 1692 hrála roli. Při každém ohlédnutí zpět se nemohli ubránit obdivu k mužům, kteří založili jejich božské společenství, a pokaždé, když velebili tu nejskvělejší z generací, připadali si sami trochu menší.

HISTORICKÉ PRAVDY SE objevují teprve časem. V souvislosti se Salemem se v nejlepším případě vynořily váhavě a s některými deformacemi. Chtiví archiváři, puritáni neměli rádi, když se na věci zapomínalo. Jestliže projdete existující archívy v běžném slova smyslu, zjistíte, že celou polovinu roku 1692 nikdo v Massachusetts nevedl pravidelný deník, ani ti nejfanatičtější kronikáři. *Compleat Body of Divinity* reverenda Samuela Willarda – kompendium tak obsáhlé, že je nemohla vytisknout žádná tiskárna v Nové Anglii – nepopisuje téměř žádné události z období od 19. dubna do 18. srpna. V letech 1691 ani 1693 Willard žádné měsíce nevynechal. Ctihodný salemský duchovní napsal toho léta svému nejstaršímu synovi, že jeho sestru opustil její sprostý manžel. Nezminil se o tom, že kvůli obvinění z čarodějnictví byla zadržena také ona. Při postupu na vyšší místo zůstával devětadvacetiletý Cotton Mather převážně v Bostonu, ale později věnoval tolik času salemské záležitosti, že se výrazně zapsal do samotného příběhu. Po události dal dohromady mnohé informace ze svého deníku z roku 1692. Salem se k nám dostává poznamenaný škrty a vynálezy z devatenáctého století. Máme sklon opakovaně se vracet k našim národním zhroucením po nezdarech justice, některé části země pak navštěvujeme s větším nadšením než jiné. (Massachusettský chybný krok se stal jižním oblíbencem kolem roku 1860, s výjimkou Jižní Karoliny, která později věznila čarodějnicí víc než rok.) V roce 1949 holocaust poslal Marion Starkeyovou za salemským čarodějnictvím. Vytvořila dílo, které inspirovalo Arthura Millera, aby napsal na počátku mccarthyovské krize *Čarodějky ze Salemu*. Spolu s Nathanielem Hawthornem Miller značně získal díky tomuto příběhu.

Nedochovala se žádná stopa ani po jediném zasedání soudu s čarodějnicemi. Máme popisy procesů, ale ne záznamy. Zůstaly nám přípravné dokumenty – výpovědi, obžaloby, přiznání, petice – a dva rozsudky smrti. Kronika salemské vesnice byla vymazána. V severoamerické kolonii neobíhaly žádné noviny. Zatímco očarovane osoby ovládaly zaujaté publikum

většinu roku, jejich hlasy jsou pro nás ztraceny. Jejich slova k nám přicházejí výlučně od mužů, kteří zdaleka nebyli důkladní, zřídka nestranní, a výpovědi nezapisovali vždy v místnosti, kde je vyslechli. Komolili a přiškrcovali hlasy obviněných. Stejně nepozorní byli i k žalobcům. Ne všechna jejich tvrzení svěřili papíru. Máme k dispozici jen málo celých prepisů předběžných slyšení. Svědectví přicházela příliš rychle. Vřava v soudní síni znemožňovala dobrý poslech. Je obtížné říci s jistotou, které výpovědi jsou čí. Zapisovatelé brzy rezignovali na přesnost zapisování. Místo toho psali shrnutí a něco si k němu přidávali. Jeden jednoduše poznamenal, že obžalovaný si osvojil „velmi bezbožný, zlomyslný způsob“. Jiný přerušil svou práci, aby nazval podezřelého lhářem. Po určitém čase se zapisovatelé přestali zdržovat u záporných odpovědí, chápali, že se takové odpovědi dostatečně brzy rozdrobí do přiznání. A to představuje další problém. Svědectví je vyslovováno pod přísahou. Je také plné dlouhých pohádek, pokud jim náhodou nevěříte. Jedna žena se přiznala, že létala na holi se svým církevním diákonem a dvěma dalšími na satanistický křest a že minulé pondělí nesla při letu vzduchem s sebou ducha svého duchovního a že se předtím radila se svou satanskou kočkou. Toto tvrzení si zapsalo přes sto reportérů. Jen málokdo byl vyškolen pro takovou práci. Zapisovatelé byli velmi nedůslední. I když zapsali odpověď, neobtěžovali se vždy zaznamenat i otázku, přestože je dost snadné odvodit, jaká byla, když devatenáctiletá dívka stojící před třemi z nejimpozantnějších mužů, s jakými se v životě setkala, křičí: „Povím vám to! Povím vám to!“ a přiznává se k čarodějnictví.

Žalobci si pletli podezřelé. Později kronikář do textu přidal ještě více chyb. Několik osob zapsal pod stejným jménem. V mnoha případech můžeme letmo zahlédnout jen to, co se vynořilo během vysilujícího vyšetřování, jak to zapsali soudní zapisovatelé chovající antipatie vůči vyslýchané osobě. V některých případech dokonce svědčili proti ní. O většině obžalovaných víme jen málo. Víme, že byli obviněni z čarodějnictví nebo se k němu přiznali. Postavám z pohádek se podobají také snadnou rozpoznatelností na základě detailů, způsobu oblečení, vyjadřování, vnitřního třesu. To nám umožňuje odvodit z jediné charakteristiky hodně: Mary Warrenová měla krásnou tvář. Abigail Hobbsová byla nestydatá. George Jacobs měl nenucený smysl pro humor. Samuel Parris neměl žádný. Co si přejeme, aby nám obviněné v procesu řekly? Co si ty ženy myslely, když se přiznaly k létání nebo dušení souseda? Co si myslela smrtelně bleďá žena, která trvala na tom, že neví nic o čarodějnictví? A co sdílení cely s odsouzeným čarodějem? A co muž stojící pod šibenicí, kterého obvinili z čarodějnictví, a on do posledního dechu trval na své nevině? Kde byl v Salemu ďábel a co vlastně chtěl? Jak lidé našli sílu

překonat všechna nespravedlivá obvinění? I když už šli na smrt, stále ještě věřili v čarodějnice. Ve které chvíli jim došlo, že i když čarodějnictví může být reálné, soudy jsou podvodné? Jejich malý příběh se stává velkým, mnohem větším než náš národní příběh od táboráku, gotika, velebení vypuštění džina na cestě ke konstituci. Hon na čarodějnice je jako pavučina, davem živěný varovný příběh, připomínka skutečnosti, jak ji vyjádřil duchovní ve sporu o krizi – že extrémně správné se může hrubou chybou změnit v extrémně nesprávné.

Toho, co nemůžeme vidět, je velmi mnoho. Jak mohou dva lidé, kteří obvinili jeden druhého z čarodějnictví, žít celé měsíce stále spolu v jedné malé cele? A co když to byla matka s dcerou? Jak se lišil duch od zjevení? Který strach byl horší, strach, že příští zaklepaní bude na vaše dveře, že se čarodějnictví příště zastaví u vašeho domu, nebo že člověk, kterého jste odsoudili k smrti, možná vůbec nebyl čaroděj? Vracíme se znovu a znovu k jejich slovům, abychom vyždímalí odpovědi z vyprahlé puritánské prózy a sešpulených puritánských rtů, odhalili význam epizody, která začala v alegorii a propuká jako elektrizující třaskavá kniha v jasně zářící historii, jen aby se opět stala alegorií. Modlitba, kouzlo, kniha. Naděje je totéž, jestliže dokážeme postavit slova do správného pořadí, horizont se vyjasní, naše vidění se zlepší a nejistota uvolní své sevření – všechno zázračně zapadne na místo.

II.

STARÝ PODVODNÍK

*Kdo však může říct, jaké zázračné věci možná uvidím,
než skončí tento rok!*

– COTTON MATHER, 1692

ANN FOSTEROVÁ PLACHTILA na tyči nad vrcholky stromů, nad poli a ploty, přelétávala dubové háje, mechové bažiny a spleť pramenů. V kapse nesla chléb se sýrem. Byla polovina měsíce května roku 1692 a po vlhkém jaru visel ve vzduchu chlad. Před Fosterovou seděla na tyči Martha Carrierová, o polovinu let mladší než Fosterová a nebojácná matka čtyř dětí. Let připravila Carrierová, přesvědčila Fosterovou, aby ji doprovázela. Zнала cestu. Bohatý koberec luk a kopců se rozvinul pod ženami, když letěly jihovýchodním směrem přes řeku Ipswich nad červenými javory a rozkvetlými sady, s větrem ve tvářích a s jasným měsícem, který přecházel po obloze. Celá léta Fosterová a Carrierová, blízké sousedky, jejich rodiny pocházely ze Skotska, navštěvovaly stejný kostel v Andoveru v Massachusetts.

Putovaly velkou rychlostí, hnaly se nad krajinou a urazily vzdálenost, která by trvala dobrému koni tři a půl hodiny, nad cestou donedávna kamenitou a nerovnou, za tmy neprůchodnou. Jejich let však neproběhl bez incidentu. V jednu chvíli byly ženy nahoře a v další se ocitly ve volném pádu. Když se přiblížily k hustému lesu a tyč se pod nimi náhle zlomila, ženy se řítily k zemi. Starší Fosterová cítila, jak se pod ní bortí noha. Instinktivně objala Carrierovou kolem krku a pevně se jí držela. Takto Fosterová později vysvětlovala, co se stalo, a její popis se nikdy ani v nejmenším nezměnil. Obě ženy se opět vznesly, a poté bezpečně přistály na salemské vesnické louce. Setkání dosud nezačalo. Měly čas na piknik v trávě pod stromem. Fosterová vkleče pila vodu z blízkého potoka. Nebyla to první taková nehoda za letu. O dvě desetiletí dříve malé děvče ve Švédsku také cestou k důležité schůzce na louce náhle spadlo z velké výšky a skončilo s „mimořádně velkou bolestí v boku“.

Fosterová a Carrierová přeletěly dvanáct mil mezi řídce osídlenými komunitami. To, že je nikdo neviděl, jak proletěly po obloze, dávalo smysl. To, že nikdo neslyšel praskání, překvapovalo víc. Zvuk se ozýval a odrážel vzduchem Nové Anglie, což mělo zesilující účinek pro ucho a představivost. Prásknutí bobřího ocasu proti vodě mohlo být slyšet půl míle daleko. „Strašlivý zvuk s řevem“ tlustých černých medvědů se nesl široko daleko stejně jako vrískot davu, když padla šibenice. Každý zmatek vyžadoval vysvětlení. Burácení oceánu v uzavřené pobřežní části? Hejno holubů přistávajících na stromě? Podivné hřmění? V Bostonu Samuel Sewall přišel na to, že to bylo bučení jeho krávy, kterou kousl pes. Psi štěkali v noci na loupeživé vlky. Ale někdy divoké štěkání nebo praskání dřeva před úsvitem ukazovalo na něco vážnějšího. Někdy to znamenalo, že sousedé rozebírají prkno po prknu sousedův dům, rychlé řešení hořké majetkové hádky. Kdo hádal, že to, co znělo, jako když pradelna pere v lese prádlo, je akt rozmnožování obřích želv? Dokonce i věřit vlastním očím je někdy pochybné. Někdy byly rvačka a dupot ve tmě odhaleny jako útok uniformovaných cizinců. Zanechali viditelné stopy, než zmizeli v kukuřičných polích, sadech a bažinách. Vystřelovali skutečné kulky, ale během dvou nervově náročných týdnů se ukázalo, že jsou imunní vůči těm, které na ně vystřelilo šedesát ipswichských milicionářů. Mělo se za to, že jde o přízračné Francouze a indiány. Bylo to lepší vysvětlení než některá jiná. Mohli byste se probrat v noci z rozrušení a objevit rodinu hravých koček. Jasně měsíční světlo by mohlo stejně snadno odhalit, že škrábání na okně způsobila Susannah Martinová, která vpadla do naší postele, usadila se nám na břiše a sahá nám po krku. Za jasného denního světla strýc Ann Putnamové viděl zmizet paní Bradburyovou na jejím dvoře, aby se o pár vteřin později objevila jako modrý kanec. Když se přihnalo dolů komínem živé tele a pak běželo do kuchyně, kolem se pohyboval nezbedný mládenec. Ale co si myslet o tom, když v krbu pozdě v noci ve tmě září medúza? Bylo jich tam nejméně tucet, žasla Elizer Keyserová. Služka je viděla také! V jednu chvíli tu byla také klisna, ale v další zmizela. Kdo posunul milníky a nechal tak muže z Amesbury zakopnout o smeták a spadnout do neexistující jámy tři míle od domova za sobotní noci při svitu měsíce? Osmnáctiletá Susannah Sheldonová si protřela oči: talíř se vydal na cestu ze dveří. Co dělalo koště na jabloni?

Ze tmy se vynořily postavy a rozložily se v úplně jiné entity. Ukázalo se, že skupina mužů a koní na pláži ve střední vzdálenosti je vlastně chromý indián s rybářskou sítí přes rameno. Když učen v domácnosti Sewallových vyhnal za dveře psa, ve skutečnosti si vzal na mušku devítiletého chlapce. A když otrokyně reverenda Samuela Parrise Tituba narazila na vlasatou,

metr vysokou postavu s křídly a dlouhým nosem, jak se zahřívá v tmavém pokoji před farním krbem, přirozeně ji považovala za nevrlou Sarah Osborneovou. Dokonce přísahala, že to byla ona. John Hale, duchovní z Beverly, měl možná více pravdy s podezřením, že když se něco přiřzene komínem a prorazí ve střeše díru o velikosti půl třetího metru, rachotí s cínovým nádobím a znehybní jeho paži, je to blesk. Ve stejně zaručeném pokusu srovnat vnímání s pochopením se sešlo jednoho horkého dubnového odpoledne několik duchovních v obnovené kuchyni. Diskutovali o tom, proč se zdá, že „nebeské dělostřelectvo“ má v příliš velké oblibě domy církevních hodnostářů. Měli všechny důvody dospět k závěru, že se někdo někde rozhodl jim to názorně ukázat. V tom okamžiku najednou zbrusu novou střechu prorazily škopky ledových krup a začaly skákat po podlaze. Sousedé udiveně hleděli na hromadu rozbité břidlice a skleněných střepů. Zbývalo jen přijít na to, co to znamená. Puritán nezpůsobuje katastrofu zbytečně.

Ann Fosterová letěla do Salemu na své tyči tři roky před tímto krupobitím. Nepotřebovala žádného svědka, aby potvrdil její „leteckou“ nehodu. Měla důvod si pamatovat let s živou jasností až k otiskům koňských kopyt na písečné cestě podél louky. Kromě toho ji noha zlobila ještě několik měsíců.

DVĚ VĚCI LETĚLY vzduchem ještě rychleji než dvě andoverské ženy Novou Anglií. Indiáni vyběhli rychle z lesů a tiše vklouzli do vesnice. „Odporní čarodějové a pekelní kouzelníci“ se zdáli být pravými knížaty temnoty. Bez zaklepání či pozdravu se čtyři ozbrojení indiáni mohli objevit ve vašem salonu, aby se ohřáli u ohně. Dělalí vám nemravné návrhy, zatímco vy jste se krčila v koutě se svým pletením. Mohla jste se vrátit z cesty do Bostonu a najít svůj dům spálený na popel a svoji rodinu odvedenou do zajetí a to všechno s laskavým svolením neviditelného nepřítele. „Je obtížnější najít je, než je porazit,“ poznamenal Cotton Mather, skvělý mladý světlolasy duchovní.¹ Skrývali se, číhali, měnili místo, páchali zvěrstva a mizeli. I jejich vlgvamy se z minuty na minutu ztrácely. „Naši lidé neviděli žádného nepřítele, na kterého by mohli střílet,“ stěžoval si cambridgeský generál-major. Patnáctileté soupeření mezi osadníky a domorodými Američany ukončila válka krále Filipa v roce 1678. Vyhladila třetinu z jednoho sta měst v Nové Anglii, rozdrtila její hospodářství a vyžádala si životy deseti procent dospělého mužského obyvatelstva. Každý obyvatel Bay Colony, a zejména každý obyvatel Essex County, k němuž Salem patřil, ztratil přítele nebo příbuzného. V roce 1692 kolonisté hovořili o těch hrozných měsících jako „poslední indiánské válce“ z jednoho důvodu: další začala nabývat podobu. Série devastujících nájezdů hrozila novým konfliktem

s indiány kmene Wabanaki a s Francouzi, kteří z nich učinili spojence v rozšíření evropské války. Hranice se nedávno pohnuly do vzdálenosti padesáti mil od Salemu.

Říkalo se, že druhým mrštným cestovatelem, který prochází prkny v podlaze a létá oknem, lehce překonává bláto, sníh a únavu, je lehkonohý uprchlík před hřmotící pravdou. Jistý prodejce knih v sedmnáctém století řekl: „Celá lidská rasa je nakažena palčivou touhou slyšet nejnovější zprávu.“ Stav byl akutnější kvůli nedostatku novin. Obyvatel Nové Anglie musel vystačit s tím, co měl. Když se slovu nepodařilo projít dírou po suku nebo okny bez záclon, bylo vymámeno laskavým přemlouváním. Jeden salemský pár vyslal k soudu svého sluhu, aby špicloval, získával informace a vyprávěl jim, co viděl. Vzhledem k přeplněným bytům, vždyť průměrnou domácnost salemské vesnice tvořilo šest lidí bydlících ve čtyřech pokojích na společných postelích, téměř nepoužívaný salon a tkalcovský stav v kuchyni, bylo soukromí v Nové Anglii raritou. Nejednoho obyvatele Massachusetts ráno probouzelo chichotání. Někdy se ozývalo ze stejné postele, v níž spal.²

Malá města změnila přirozený poměr záhady k tajemství. Salemská vesnice s počtem obyvatel pod pět set padesát věděla hodně o záhadách, ale málo o tajemství. Doslech se těšil dlouhému životu, udržoval se díky narůstání a opakování. Každý v roce 1692 v Andoveru věděl, že Ann Fosterová utrpěla o tři roky dříve strašnou ztrátu. Její zeť a dcera se jednoho večera pohádali kvůli prodeji půdy. Zeť Fosterové ukončil hádku tím, že prořízl hrdlo své manželce, která byla ve vysokém stupni těhotenství s jejich osmým dítětem. Vrah se na popravišti kál a veřejně velebil rodinnou harmonii. (Tento popis je také z doslechu, ale alespoň od duchovního.) Všeobecně se vědělo, že v roce 1689 vnuk Fosterové zázrakem přežil indiánský útok. Byl částečně skalpován a ponechán svému osudu. Nebylo ani žádným tajemstvím, že Martha Carrierová, létající společnice Fosterové, měla syna, než se provdala za otce dítěte, chudého velšského sluhu. V roce 1690 se Carrierovi nakazili neštovicemi. Vedení Andoveru jim nařídilo opustit město. Odmítli. Andoverská městská rada dala rodinu do karantény. Obávala se, že by „mohli rozšířit nemoc zlovolnou neopatrností“, pokud to ještě neudělali. O několik desetiletí dříve se o Marthě mluvilo jako o čarodějnici.

Koncem ledna roku 1692, přibližně ve stejnou dobu, kdy krvavý indiánský útok zpustošil York v Maine a útočníci nechali umučeného mrtvého kněze na schodech u vchodu, jarní tání osvobodilo Novou Anglii od nezvykle kruté zimy. Objevila se zpráva, že daleko odtud nový massachusettský guvernér políbil prsten Viléma III. a bude se plavit domů s novou chartou, od níž si obyvatelé Nové Anglie slibovali, že konečně dostane kolonie z měsíců trvajících

anarchie. Šířily se zprávy, že v domácnosti Samuela Parrise, duchovního salemské vesnice, je něco špatného.

Začalo to pocity svědění a píchání po týdnu inkoustově černých nocí. Zdálo se, že Abigail Williamsová, jedenáctiletá světlavá reverendova neteř, byla postižena jako první. Dost brzy se stejné příznaky objevily u devítileté Betty Parrisové. Sestřenice to vysvětlovaly tím, že je jakýsi neviditelný duch kouše a štípe. Dívky štěkaly a křičely, pak oněměly. Jejich těla se trásla a kroutila se. Jindy byly skleslé nebo křečovitě strnulé. Žádná z dívek nedostala horečku, žádná netrpěla epilepsií. Stavby ochrnutí střídala zuřivá, nesrozumitelná gesta. Dívky sklouzávaly do „hloupých, směšných řečí, kterým ony samy ani nikdo jiný nerozuměl“. Zalézaly do děr nebo pod židle a stoličky. Bylo obtížné je odtud vytáhnout. Jedna z dívek zmizela ve studni, dostala se do poloviny její hloubky. Abigail se pokoušela létat. Mávala rukama a vydávala zvuky naznačující let. Zdálo se, že žádná z dívek nemá čas se modlit, i když se do ledna chovaly dokonale a měly skvělé způsoby. V noci spaly jako batolata.

To všechno se stalo dříve. Nejznámější je případ čtyř stejně citlivých bostonských dětí, synů a dcer zbožného bostonského kameníka. Tyto děti „příkladné povahy a chování“ trpěly zvláštní poruchou. „Štěkaly na sebe jako psi a pak zase předly jako kočky,“ poznamenal Cotton Mather, který pozoroval děti Johna Goodwina v roce 1689. Léčily jako husy, při jedné příležitosti až do vzdálenosti osmi metrů. Couvaly před ranami neviditelných holí, křičely, že je krájejí noži nebo poutají do řetězů. Bolesti se odrážely od jejich těl rychleji, než je mohl pozorovatel zaznamenat. Děti měly tak zkřivená těla, že se nemohly oblékat ani svlékat. Pokoušely se oběsit. Čelisti, zápěstí, krky se uvolňovaly z kloubů. „Někdy byly hluché, někdy němé, jindy slepé a často byly postiženy tím vším najednou,“ poznamenal Mather. Pokud by nešlo o tak enormně podivné jevy, dalo by se to připsat těžkému průběhu dospívání. Výtky ze strany rodičů působily dětem muka. Žádost, aby plnily své pracovní povinnosti, v nich vyvolávaly vzdor. Dokázaly drhnout čistý stůl a pohled na špinavý stůl je ochromoval. Nehody v domácnosti vyvolávaly bouře smíchu. „Ale nic na světě,“ poznamenal Mather, „je tak neznepokojovalo jako náboženská cvičení. Jakákoli zmínka o Bohu a Kristu jim působila nesnesitelnou trýzeň.“ Martha Goodwinová četla *Oxford Book of Jests*, ale přestala, když jí podali buď svazek neschvalující čarodějnictví, nebo takový, u kterého bylo na obálce Matherovo jméno.

Ten přijal v létě třináctiletou Marthu, aby dohlédl na její léčbu. Dívka pobíhala drobným klusem, cvalem a tryskem na svém „vzdušném oři“ kolem Matherova domu, pískala během rodinné modlitby a tloukla pěstmi každého,

kdo se pokusil modlit v její přítomnosti, chovala se v domácnosti jako ten nejhorší možný host. Samuel Parris a jeho manželka Elizabeth se během jedné sezóny přestěhovali do Salemu. Seznámili se s vesnicí, když v Bostonu Martha házela na hlavu Cottona Mathera knihy. Parris si v roce 1692 okamžitě vzpomněl na Goodwinovy. Znal každou podrobnost z procesů té rodiny díky Matherově mnohokrát vytištěné knize *Memorable Providences, Relating to Witchcraft and Possessions*, která popisovala jejich příběh. Jeho vlastní duchovní schválil toto dílo, když viděl krouťící se děti. „Rozčilení, kroucení, padání, házení sebou, válení se, pěna u úst“ byly v salemské domácnosti totožné, jen v akutnější formě. Abigail a Betty křičely, že je někdo probodává tenkými jehlami. Kůže jim hořela. Ve dvoupatrové fáře, která měřila čtrnáctkrát necelých sedm metrů, Parris nemohl před jejich výkřiky, slyšitelnými i z dálky, nikam uniknout. Mohli být jen vděční za to, že jejich dům se šikmou střechou a pobitý překládanými prkny stál stranou od cesty. Do domácnosti patřily také dvě nepostižené děti, desetiletý Thomas Parris a čtyřletá Susanah. Mělo se za to, že jsou oba proměněni v kámen.

Přestože měli dva indiánské otroky, Titubu a Johna, rodina měla důvod cítit se fyzicky i duševně přetížena. Když puritánská dívka právě nepečovala o dobytek, zahradu nebo oheň, nepekla nebo nedělala svíce, měla plést, navíjet cívky nebo tkát. Na pětiletou dívku bylo spolehnoutí, pokud jde například o ušití přechazu nebo předení lnu. Postižené dívky však zcela narušily chod rodiny. Nemohly pracovat ani být ponechány samotné. Parris se v prvním patře kvůli rámusu dole jen obtížně soustřeďoval na přípravu kázání. Nejnadanější z jeho kolegů věnoval sedm hodin horečnému soustředění na dané cvičení. Jiným byl přidělen týden samostatného studia ke každé rozpravě, četli a meditovali o jejím námětu. Jestliže puritánský duchovní strávil dost času analyzováním mlčení, Parrisova těžká zkouška byla teď opačná. Pracoval při uši řvoucích výkřicích. Byl zvyklý na to, že farníci si přišli poslechnout jeho kázání, ale teď mu dcera a neteř znemožňovaly připravit si je.

Fara vždy vítala návštěvníky. Ale v únoru došlo k vpádu. Nemoc byla v sedmnáctém století veřejnou událostí, pokud šlo o neznámou nemoc rozšířenou v celé provincii. Zvědaví návštěvníci a ti, kdo s rodinou cítili a mysleli to s ní dobře, přicházeli k Parrisovým a byli svědky toho, co se tam děje. Z vytí a deformování dívčích těl jim naskákala husí kůže, pohled na dívky je nutil zděšeně prchat pryč. Vlasy jim hrůzou vstávaly, srdce bušilo jako o závod, nemohli uvěřit tomu, co vidí, někteří omdlévali. V podobných případech se v pokoji nemocných tisklo až čtyřicet nebo padesát lidí. Někteří navštěvovali dům opakovaně. Ochotní sousedé se hlásili k hlídání a udržování šílených dětí na uzdě. Soused, který rodinu nenavštívil, byl výjimkou. Jednoho

brzy připomeneme. Jiní cestovali míle daleko, aby se posadili v zakouřeném, slabě osvětleném salonu Parrisových s nízkým stropem. Mezi modlitbami zpívali společně žalmy, jak to dělal ke konci celé dny velký zástup lidí v domácnosti Goodwinových. Někdy se jim dostalo víc, než na čem se dohodli. Postižené děti byly k duchovním hrubé a k návštěvníkům drzé.³

Přirozený tvůrce seznamu a zapisovatel Samuel Parris byl netrpělivý a přísný, ale nejednal ukvapeně. Události v jeho domě, uvrženém do zmatku postižením dětí, prosákly do jeho kázání, která pronášel pravidelně jednou ve čtvrtek a dvakrát v neděli. Tato kázání nebyla inspirována událostmi. Parris byl neoriginální myslitel, kterému se dějí velmi originální věci. Neodchyloval se podstatně od svých předchozích témat, zeširoka vykládal o Kristově nanebevstoupení, o vlastních meditacích mezi Bohem a člověkem. Během února Parris velmi dbal na pústy a modlitby. Radil se s církevními kolegy. Jeho bratranec a současně miltonský duchovní mu byl možná zvlášť prospěšný. Jeho dcera dříve trpěla kvůli křečím. Samuel a Elizabeth pohostili návštěvníky, kteří se shromáždili v jejich domě s dobrou vůlí pomoci, ciderem a koláčky. Horlivě se modlili. Ale pak Parrisovi došla trpělivost, měl už dost „podivných postojů a směšných gest“, nepřičetných řečí. Pochopil, že Písmo samo nezbaví dívky jejich nadpřirozených příznaků, a zavolal lékaře.

Po letech medicínské praxe považoval univerzitou vychovaný lékař svou praxi za „zhoubně špatnou“. V roce 1692 do města Salemu ani do sousední malé vesnice Salem, kde sebou děvčata škubala a chňapala kolem sebe, nepřišel žádný lékař vzděláný na univerzitě. Základní lékařské vybavení té doby vypadalo trochu odlišně od starořeckého a skládalo se z krve brouků, lišících plic a sušeného delfíního srdce. V práscích nebo náplastech a v mnoha lécích figurovali šneci. Alespoň se snadněji sháněli než roh jednorožce. Tuk z pečeného ježka, nakapaný do ucha, tvořil „vynikající lék na hluchotu“. Nejinformovanější lékař v koloniích v té době doporučoval ledek na spalničky, bolest hlavy a ischias. Cotton Mather věřil, že šedesát kapek levandule a sousto perníku vyléčí ztrátu paměti. Na epilepsii dělal údajně zázraky pás z vlčí kůže stejně jako spálený hnůj z černé krávy nebo prášek ze žabích jater, podávaný pětkrát denně. Hysterie byla jako nemoc katalogizována dávno před rokem 1692. Salemský lékař ji léčil pomocí dávky mléka z prsu a z krve z amputovaného ucha kocoura.

V salemské vesnici žilo asi devadesát rodin a onoho ledna tam pobýval jeden praktický lékař. William Griggs byl v komunitě nový. Nedávno si koupil farmu vzdálenou asi míli a půl od fary. Jako činorodý a pobožný občan si stěžoval na hospody v blízkosti modliteben. Svědčil proti těm, kdo nechodili na pobožnosti. Griggs vlastnil devět lékařských textů. Uměl číst, ale neuměl

psát. Byl pravděpodobným kandidátem, nebo minimálně patřil k těm kandidátům, které Parris požádal, aby prohlédli postižená děvčata. Před lety byl Griggs členem Parrisovy farnosti. Ti dva se přátelili se stejnými salemskými rodinami. Existuje nejméně jeden konkrétní důvod domnívat se, že Parris povolal tohoto jedenasedmdesátiletého muže: nákaza následovala Griggse domů. Goodwinovy děti, které byly zmodralé v obličeji a stěžovaly si na to, že jsou opékány zažíva na neviditelných rožnících, prohlédli zkušenější, více zcestovalí a inteligentnější lékaři. Dlouhé, prudké záchvaty byly pokládány za seslané ďáblem. První otázka, kterou oběť za těchto okolností položila, zněla zpravidla takto: „Jsem očarovaná?“ Lékař prohlížející dívku z Grotonu, která trpěla záchvaty, škrcením o jednu generaci dříve, zpočátku stanovil jako diagnózu žaludeční poruchu. Při druhé návštěvě ji odmítl léčit. Její pomatenost byla ďábelská. Předepsal děvčeti dlouhý půst. Každý, kdo prohlížel Abigail a Betty, dospěl ke stejnému závěru! Nadpřirozené vysvětlení už bylo na světě. „Zlá ruka“ byla diagnóza, které se „sousedé rychle chopili“, poznamenal reverend Hale, jediný kronikář, který si prohlédl první štipnutí a bodnutí. Pravděpodobně to sestřenice, jejichž symptomy se zhoršily, vyděsilo.

Hale měl v této oblasti nějaké zkušenosti. Jako dítě se připojil ke skupině, která navštívila uvězněnou čarodějnici v den její popravy v naději, že z ní vylákají přiznání. Podezřelá byla sousedka, první žena, která byla v Massachusetts oběšena za čarodějnictví. Celou cestu na popraviště vinu popírala. Hale hovořil s jinou obviněnou čarodějnici v roce 1680 po jejím omilostnění. Tento přátelský šestapadesátiletý muž úřadující v blízkém Beverly se sám považoval za jednoho z nejbližších Parrisových kolegů. Podobně jako většinou každý v té době v Nové Anglii věřil v čarodějnice, pokud ne také v anděly, jednorožce a mořské muže. Jak přijal diagnózu? Nemohl být překvapený. Mohlo se mu docela dobře ulevit. „Pekelné operace“, jak je pojmenoval, rozptýlily jakékoli pochybnosti o duších dívek a zbavily ho odpovědnosti. Měl důvod dávat přednost satanskému zlu před božím zamračeným pohledem. Posedlost by přinesla více problémů.⁴ Diagnóza byla alarmující, ale také zvyšovala tep. Čarodějnictví bylo zlověstné, pro puritány favorit, a navíc nikdy dříve neproniklo na faru. Na stupnici duchovních ponížení byla ďábelská invaze více znepokojující než narození nelegitimního vnuka, skvrna, s níž bude Cotton Mather později zápasit. Mather, o deset let mladší než Parris, byl v roce 1692 teprve devěťadvacetiletý. Na své cestě k cíli stát se nejznámějším mužem v Nové Anglii byl už také všudypřítomný, což se stává, když jste hezcí, vysocí, nadaní a neúnavní, vstupujete na Harvard v jedenácti, máte své první kázání v šestnácti a spojujete ve svém jménu dvě legendy o raném massachusettském duchovenstvu.

Parris neučinil žádný pokus ustoupit před nebeským dramatem, v němž se ocitl. Boží láska probleskovala za každým neštěstím. Ze své studovny nahoře v očarovaném domě pokračoval ve svých meditacích o 110. žalmu. Bůh se „zlobil a vysílal ničitele“, varoval své farníky. Bylo podstatné vytrvat, „dávat pozor na slabost, když jste káráni“, bojovat statečně proti „všem našim duchovním nepřítelům“. Vysvětlení bylo do určité míry uspokojivé. Bylo zvráceně lichotivé cítit se vybrán pro boj se zlem. Existoval důvod pro ty výběrové údery bleskem, nečekané blesky dopadající oknem, komínem. „Jsem člověk silně napadený Satanem,“ poznamenal Mather v soukromí, téměř se chlubil. „Je to kvůli mému neúnávnému boji proti tomuto nepříteli?“ Neboli, jak to vyjádřil otec postižených dětí Goodwin, který hrál hru od nepřízně ke zvýhodnění s milostí, nebezpečný stav byl prospěšný. „Chceme-li mít náказы, budeme je mít, a posvěcené náказы jsou vybrané milostí,“ uzavřel zbožný zedník-kameník. Současně si mnul ruce nad otázkou, která musela strašit i Parrise. Co udělal, že vyvolal toto nebeské pokárání? Domov duchovního měl být „školou zbožnosti“, nikoli „doupětem pro ďáblý“.

Jak vesnice přijala diagnózu, bylo jasné z toho, co přišlo dále. Dne 25. února Parris a jeho manželka opustili za bubnování deště Salem. V jejich nepřítomnosti je navštívil blízký soused. Parrisovi údajně požádali Mary Sibleyovou, aby dohlédla na Abigail a Betty, které teď už přes měsíc ječely jako šílené. Mary Sibleyová, matka pěti dětí, byla v šestém měsíci těhotenství. Mezi bohatšími páry v komunitě byla se svým manželem, povoláním bednářem, pilířem církve. Samuel Sibley zasáhl, když bylo třeba zabezpečit nějaký statek nebo zajistit záruku. Jeho manželka se v Parrisově domácnosti cítila příjemně. Méně příjemný jí byl krok, jakým její duchovní řešil zdejší záhadu, a proto se rozhodla pro tajný pokus. Otázkou už nebylo, co postihlo děti, ale kdo to udělal. Sibleyová se rozhodla chytit čarodějnici. Na její pokyn John, indiánský otrok Parrisových, vmíchal dívčí moč do koláče ze žitné mouky a upekl ho v popelu na ohništi. Sibleyová potom nakrmila lektvarem rodinného psa. Objevily se nějaké nejasnosti v tom, jak fungovalo opatření proti magii, zda přivoláním čarodějnice ke zvířeti, přenesením kouzla na ně nebo opářením čarodějnice, ale bylo možné důvěřovat tomu, že starý anglický recept odhalí viníka.

Parris byl smrtelně bledý, když se o experimentu dozvěděl. Recept na boj proti magii neměl na farnosti místo. Nadále se zaměřoval na metlu neopouštějící jeho dům. Také Sibleyová se snažila předcházet větším hrozbám. Dávala přednost pověře před náboženstvím, praxi, kterou Parris ostře odsuzoval jako „chození k ďáblu pro pomoc proti ďáblu“. Její všetečnost uvolnila okultní, málo známé síly. Postavila něco jako satanský bleskosvod.

O měsíc později – týdný mezi tím byly bouřlivé – ji duchovní zavolal k pohovoru do své pracovny. Přísně jí vyčetl její nápad. Vzlykala a nabízela ubohé omluvy. Jednala bezmyšlenkovitě, vysvětloval její manžel, „na základě toho, co slyšela o této věci od jiných nevzdělaných nebo ještě horších osob“. V budoucnosti bude obezřetná. Parris jí přečetl přísné pokárání, o které se chtěl podělit s kongregací po nedělním kázání. Její koláč zavalil příčinu mnoha zlům. „Pomocí tohoto prostředku (zdá se) byl ďábel přivolán mezi nás,“ oznámil Parris dne 27. března před podáním přijímání, „a kdy bude jeho mohutný a strašný hněv umlčen, ví jenom Bůh“. Varoval své farníky, aby se měli na pozoru před „Satanovými nástrahami a jeho vynalézavostí“. Parris, oblečený do tmavého pláště s rovným kolárkem z bílého plátna, je z kazatelny požádal, aby kolektivně svědčili o přestupku Mary Sibleyové a vyzvali „naši sestru, aby se hluboce styděla za to, co udělala“. Mohl by kázat bez přípravy? Všichni souhlasili. Parris předpokládal, že Sibleyová, která byla ve vysokém stupni těhotenství, se bude za svůj hřích kát a vyhoví jeho žádosti, aby o svém provinění obšírně veřejně promluvila. Veřejné odčinění hříchu bylo důležité. Sibleyová se skutečně na shromáždění omluvila silně emocionálně zabarvenými slovy. Parris pokračoval: „Bratři, jestliže jste na tomto místě dosáhli zadostiučinění, dosvědčte to zvednutím ruky.“ Každá (mužská) ruka v místnosti se zvedla. To bylo naposledy v roce 1692, kdy se konsensus na vesnickém shromaždišti ukázal jako možný.

Na faře Parris rovněž pokáral služebnictvo. V důsledku všeobecného vzájemného obviňování byla atmosféra na místě doslova výbušná. V té době však měl duchovní k řešení závažnější záležitosti, s nimiž se musel vypořádat. Zatímco jeho neteř a dcera nadělaly spoustu hluku, bylo nemožné rozlišit, co přesně chtěly říct. Koláč působil svým ďábelským kouzlem. Během několika dnů Betty a Abigail vyslovily jména. V Salemu se nevyskytovala jen jedna čarodějnice, ale rovnou tři. Děvčata je mohla dokonale vidět. Koncem deštivého února, kdy celý týden padaly proudy deště a změnily vesnici v proudící řeku bahna, tyto čarodějnice poletovaly vzduchem na tyčích.

SALEMSKÁ VESNICE VDĚČILA částečně za svou existenci strachu z léčky. Nejstarší osada v Massachusetts Bay, založená na místě velmi blízkém později postavenému novoanglickému hlavnímu městu, dostala jméno Salem v roce 1629. Malebná vzkvétající obec, dlouhá přibližně míli, voněla slaným mořským vzduchem a bohatou svěžestí borovic. Patřila mezi nejpříjemnější adresy v kolonii. Salemský přístav, klenot tohoto města, byl významem druhý po Bostonu. Město se těšilo čilému obchodu s Evropou a Západní Indií. Rozkládalo se na ostrově obklopeném sametovými zelenými kopci

a idylickými zátokami. Místo proslavil úspěšný rybolov a loděnice. Když v roce 1685 nastoupil na anglický trůn nový král, dostalo se mu nadšených ovací a provolávání slávy v Bostonu, ale také oslavných proklamací v Salemu, jediném dalším massachusettském městě o více než dvou tisících obyvatelích. Klidnější a méně kosmopolitní Salem byl každým coulem stejně vytříbeným místem jako Boston s okázalou řadou vícepatrových natřených domů se štíty a s mnoha nově vyraženými penězi.

Už v roce 1640 se farmáři odvážili vydávat při hledání další orné půdy na sever a západ, pryč od prosperujícího přístavu, za městské zvlněné kopce. Jejich ospalá osada se stala salemskou vesnicí (a moderním Danvers). Podnikaví vesničané, místně známí jako salemští farmáři, začali poměrně brzy lobbovat za své vlastní instituce. Členům rodin se nelíbilo brodit se pět až deset mil sněhem, aby se dostavili na shromáždění, ale objevovaly se i další úvahy. V roce 1667 vesničané podali petici k hlavnímu soudu v Bostonu. Mělo pro ně skutečně smysl plahočit se do města Salemu, aby se střídali ve vojenské hlídce? Bylo to pro ně strašně daleko, zvláště obtížnou záležitostí se to stávalo po setmění, „v divočině, která je tak málo prokletěná a cesty tak neprůchodné“. Mnozí z nich žili celou milí od nejbližších sousedů. Odchody farmářů vyvolávaly hrůzu v srdcích jejich manželek, „zvláště když si vzpomněly na to, jaké hrozné násilnosti v minulých časech v této zemi spáchali indiáni (a jiní také) v nočním období, když manželé nebyli přítomni“.

Navíc, pokračovali s nenapadnutelnou logikou, není to znesvěcování Boha cestovat tak daleko ozbrojeni, aby hlídali město v době míru? Starší komunita trvala na tom, že nebezpečí neustává. (Její vůdcové dávali přednost tomu, aby se daně nesnižovaly a území Salemu se nezmenšovalo.) Copak nejsou farmáři ve venkovských osadách o padesáti izolovaných farmách, tehdy dokonce bez shromaždiště v jejich centru, zranitelnější než ti v soudržných obchodních uličkách Salemu s větší populací a mnoha krásnými domy? Město mohlo držet stráž bez vesničanů. Ale jeho vůdcové se bránili. Namítali, že nedávno se francouzské lodi podařilo vplout po setmění nepozorovaně do přístavu. Jak se to mohlo stát? Farmáři se smáli. Dobře věděli, že neškodná loď byla spatřena dávno před setměním. Obsadili přední řady. Nebylo by rozumnější pro lidi z města, kdyby přišli hlídat je, místo toho, aby to bylo naopak? Farmáři měli převahu, ale jen díky Nathanielovi Putnamovi, jednomu z nejbohatších vesničanů, který byl pokutován za „ostré urážky a nadávky adresované oficiálním představitelům města“.

Hněvivé nálady vzplály znovu o několik let později, kdy město Salem navrhlo postavit větší shromaždiště. Nebudeme za to platit, oznámili vzdorní vesničané, pokud nám nepomůžete zaplatit jedno shromaždiště pro nás.

Opakovaně lobbovali za nezávislou farnost a v posledních dnech roku 1672 se jim to podařilo. Město Salem dodalo starou kazatelnu spolu se židli pro diákona, pravděpodobně z oloupaného dubu, stejně jako lavice. Dva Salemy přesto vedly spory i nadále. Vzhledem k tomu, že vesnice byla povinná obracet se podle zákona na město, mohla z něj něco vydolovat jen s potížemi. Vesničané setrvali ve svém vzdoru a město nebylo schopno řešit jejich problémy. Zdálo se, že se město nezbaví otravných námitek farmářů ohledně jejich církevních záležitostí, pokud se nenajde nějaké řešení. Nemohli si nechat své antipatie pro sebe? Vypadalo to, že se snaží zničit jeden druhého. Krátce poté, co se rodina Parrisových usadila na faře, vůdcové města vzkázali vesničanům, aby je už neobtěžovali.

Vesnice oficiálně přijala svého prvního duchovního v roce 1672. O šestnáct let později zaměstnala spolu se Samuelem Parrisem svého čtvrtého duchovního. Později se každý z nich nesmazatelně zapsal do událostí roku 1692, kdy se jejich cesty zkřížily, což vyvolalo spor. Jeden doslova vyhledával soudní pře, zatímco druhý je zaznamenával. Třetí se ukázal jako mocný čaroděj. Nedávný absolvent Harvardu, James Bayley, měl své první salemské kázání v říjnu roku 1671. Bylo mu dvaadvacet let a před několika týdny se oženil. Komunita jej nepřijala jednomyslně. Bayley nebyl kvalifikovaný, ale tento nedostatek nahrazoval přehnanou útočností. Navíc byl nedbalý. Představoval si, že jeho místo bude trvalejší, než bylo ve skutečnosti. Host, žena, která strávila v jeho domě tři týdny, přísahala u soudu, že nikdy neslyšela Bayleyho číst ani vysvětlovat nějakou část Písma své rodině. Rodinný život Bayleyho byl nepochybně napjatý. Jeho farníci souhlasili s tím, že mu postaví faru, slib se jim však nepodařilo splnit. Duchovní si postavil dům sám. On a jeho manželka v něm zřejmě přišli před rokem 1677 o dvě dcery. Mezitím se komunita rozdělila podle zájmů stran. Ukázalo se, že záležitosti jsou tak choulostivé, že se farníci nedokážou shodnout, kdo by měl rozhodovat. Devětatřicet příslušníků církve podporovalo Bayleyho. Šestnáct, včetně několika nejvlivnějších mužů v komunitě, se postavilo proti němu.

Bayleyho úřad přejal něco z příchuti salemské vesnice. S Bayleym přišla dvanáctiletá sestra jeho manželky, která se pak v sedmnácti provdala do mocné rodiny Putnamů. Jejím manželem se stal Thomas Putnam ml., syn nejbohatšího muže ve vesnici a synovec staršího Nathaniela. Salem se z velké části skládal z příslušníků rodiny Putnamových, s níž jak Mary Sibleyová, impulzivní pekařka, tak William Griggs, lékař, byli díky uzavřeným sňatkům v příbuzenském stavu. Tyto dva mladé páry – Bayleyovi a Thomas Putnam s manželkou – se sblížily. To nebránilo dalším Putnamovým, aby napadali Bayleyho. Dokonce je to mohlo v jejich úsilí povzbudit. Samuel Parris věděl,